

ste krigsledelse (61 s.) af oberstløjtnant K. V. Nielsen. Til sammen giver disse afhandlinger en nyttig indføring for den, der hurtigt vil orientere sig i disse emner og vil utvivlsomt være til gavn for mange historikere. Fyldige fortegnelser over litteratur de omhandlede emner vedrørende forøger værdien af de fleste af afsnittene. Militær-fagligt har det glimrende afsnit om den taktiske og operative udvikling til lands nok størst interesse, men af direkte interesse for historikere, der arbejder med decision making-problematikken, er afsnittet om den øverste krigsledelse. Dette indeholder en analyse af, hvorledes man i de sidste par århundreder og især i vort eget har løst de stabsmæssige og ledelsesmæssige problemer på højeste plan for de militære styrker under krig ud fra den forudsætning, at disse er et politisk instrument og som sådan underordnet politikken.

Hans Chr. Bjerg

Huno von Holstein: *Af livet rigt benådet*. Erindringer. (Lindhardt og Ringhof, 1972). 166 s.

Huno v. Holstein er født 1897; hans far var på samme tid embedsmand i København og godsejer. Selv voksede Huno v. Holstein op i København med lange ferier dels på godset Anneberg, dels hos moderens norske familie. Han blev student 1915, cand. jur. 1923 og var derefter dommerfuldmægtig i Århus og sidenhen dommer først i Sakskøbing siden i Silkeborg.

Erindringerne er ført op til 1923. Det vil aldrig blive et centralt kildeværk på grund af betydningsfulde personer eller dramatiske begivenhe-

der; men det er alligevel en bog, som historikere, der dyrker periodens historie, bør kende. Navnlig to temaer er vel belyste: godsejerliv og de velbjergede studenter, der levede livet let (dog ikke uden indhold) og uden forestillinger om egentlige studier, og ret beset er der ikke mange erindringer fra den type akademikere. Godsejermiljøet kendes måske bedre, men alligevel fremtræder det her særlig levende og facetteret. Tidsbilledet af det glade København og af borgerskabet op mod og under 1. verdenskrig er imidlertid skildret særlig vellykket. Et kapitel om »Det unge Danmark« giver ikke meget, som ikke er kendt. Til det hele skal føjes, at bogen er særdeles velskrevet.

Vagn Dybdahl

Svend Thorsen: *De danske ministerier 1901-1929. Et hundrede politisk-historiske biografier*. (Nyt Nordisk Forlag, 1972). 488 s.

Det statelige værks første bind – dækkende tiden 1848-1901 – kom i 1967. Inden sin død fik redaktør Svend Thorsen ført skildringen op til 1929; det følgende planlagte bind vil nu blive skrevet af en anden.

I anlæg er bogen ganske en pendant til bind 1 (se Historie VIII, 261). Dengang blev der i omtalen givet udtryk for, at det nu foreliggende bind i en vis udstrækning ville blive en kilde på grund af Thorsens personlige bekendtskab med adskillige af personerne. Denne forventning er ikke slået til; der er næppe noget væsentligt nyt hverken i konkrete oplysninger, vurdering eller problemstilling. Derimod synes associationerne at tage overhånd (udenrigsminister Carl Moltkes yngre halvbrøder var

for resten den kendte ballonfører; Staunings forældre prøvede forgæves at få ham på balletskolen – H. C. Andersen blev heller ikke optaget; H. P. Prior indgik som enkemand ægteskab med en datter af Johanne Louise Heibergs adoptivdatter; osv.). I det hele er bogen dog en virkelig god historisk skildring og ikke med så mange spring i udviklingen som i første bind. Dernæst rummer den en række enkeltheder, som først her er sat sammen, og som kun den vil kunne kende, der har en meget omfattende læsning i litteraturen. Det vil være en god mulighed for på en bekvem måde at komme tæt på personer og begivenheder.

Vagn Dybdah!

Hans Branner: *Småstat mellem stormagter. Beslutningen om mineudlægningen august 1914.* (Munksgaard, 1972). 279 s.

Den 5. august 1914 om morgenen kl. 8 overrakte den tyske gesandt i København Ulrich von Brockdorff-Rantzau efter sin regerings ordre en forespørgsel til den danske regering, om Danmark straks var villig til at spærre Storebælt effektivt dvs. med miner mod begge krigsførende parter. Det gav anledning til hektiske forhandlinger, der sluttede med et møde i statsrådet den 5. august kl. 16.30. Her besluttede kongen og ministrene at udlægge minerne.

Hans Branners bog er koncentreret om begivenhederne den 5. august 1914 fra om morgenen kl. 8 til om eftermiddagen kl. 16.30. I sjælden grad kan man sige, at der, efter god klassisk tradition, her er tale om både tidens, stedets og handlingens enhed. Men Hans Branner er ikke ude på at skildre dagens dramatiske forløb

som et spændende skuespil; hans ærinde er meget mere omfattende. Han vil ved at analysere den valgsituation, hvori de danske politikere var sat ved den tyske forespørgsel give et bidrag til en generel belysning af Danmarks stilling i den internationale politik, derudover vil han sætte begivenhederne den 5. august 1914 ind i en større sammenhæng ved at undersøge magtbalancen mellem England og Tyskland, som den udviklede sig i årene før 1914. Han kommer derved ind på de marinestrategiske forhold forud for første verdenskrig og stormagternes interesse for Danmark. Men han vil mere endnu; han vil stille sin undersøgelse i en organisk sammenhæng med den såkaldte småstatsteori, dvs. teoretiske overvejelser vedrørende småmagternes stilling i forhold til de omgivende stormagter. Der er i de senere år foretaget indgående undersøgelser af de små magters stilling til de store. Den største sikkerhed har småmagterne haft, når stormagterne efter udmattende krige sluttede fred og trak vejret en stund; sådan var det i en periode efter Napoleonskrigene og efter 1. verdenskrig. I sådanne perioder havde småmagterne en vis sikkerhed, men samtidig kun ringe indflydelse eller betydning. Det ændrede sig i krisesituationer, hvor deres bidrag til en eventuel krigsførelse kunne være af stor værdi for næsten jævnbyrdige stormagter, der ved tilslutning fra den ene eller den anden mindre magt måske kunne få den overvægt, der kunne afgøre krigen. Heldigst var de små magter stillet, hvis deres ønske om neutralitet var i de stridendes fælles interesse. Derved kunne nogle af småstaterne hygge sig i smug, medens hele verden brændte om deres vugge; sådan var det for Danmark under 1. verdenskrig.